

Tématem této diplomové práce jsou účastníci řízení v civilním procesu. Účastníci řízení jsou vedle soudu základními procesními subjekty, tedy subjekty, které mohou svou činností právně ovlivňovat civilní proces a které jsou k tomu nadány procesními právy a povinnostmi. Jejich účast v řízení je vždy obligatorní. Civilní proces, jehož hlavním úkolem je poskytovat ochranu subjektivním právům, nemůže tudíž existovat bez osob, které se této ochrany domáhají. Toto vyjadřuje i zásada „*nemo iudex sine actore*“ (není soudce bez žalobce). Účastníci řízení tvoří nedílnou součást civilního procesu a lze je proto považovat za jeden z jeho základních pojmových znaků, bez něhož by byl civilní proces nemyslitelný. To je také důvodem, proč má vymezení účastníků řízení a jejich postavení v civilním řízení tak stěžejní význam pro celý civilní proces.

Civilní proces, který lze definovat jako soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu soudu a dalších procesních subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním, ale i některým jiným právním vztahům¹, lze vnitřně členit na několik druhů. Základní členění rozlišuje mezi řízením nalézacím a vykonávacím. Vedle nich můžeme civilní proces diferencovat ještě na řízení zajišťovací, insolventní a arbitrážní. Vzhledem k omezenému rozsahu této práce se dále zaměřím pouze na účastníky řízení nalézacího. Nalézací řízení, jako druh civilního procesu, vede k ochraně soukromoprávních vztahů tím, že v něm soud vydává autoritativní rozhodnutí, v nichž buď zjišťuje co je právem, nebo toto právo ve vztahu ke konkrétnímu právnímu vztahu dotváří. Nalézací řízení lze dále členit na řízení sporné a nesporné. Rozlišujících kritérií můžeme nalézt více, například ve sporném řízení soud vydává většinou rozhodnutí deklaratorního charakteru, zatímco v nesporném řízení převažují rozhodnutí konstitutivní. Za hlavní dělicí kritérium většina odborníků na civilní právo procesní však považuje odlišnost funkcí obou druhů nalézacího řízení. Tak se uvádí, že sporné řízení plní funkci reparační, jež má za cíl napravit již vzniklé porušení práva, naproti tomu hlavní funkcí nesporného řízení je funkce preventivní, která vyjadřuje snahu o předejití možným budoucím

sporům, vzniklým z nejistého postavení účastníků v konkrétním právním vztahu, pomocí toho, že soud svým rozhodnutím postaví jejich právní vztahy na jisto.

V této práci se zabývám současně platnou právní úpravou účastenství v nalézacím řízení, a to jak v řízení sporném, tak i nesporném, jež nalezneme v základní kodifikaci civilního procesu, a to v zákoně č. 99/1963 Sb., občanském soudním řádu, ve znění pozdějších předpisů. Civilní právo procesní je sice právním odvětvím samostatným, přesto vzhledem k hlavní funkci civilního procesu, která spočívá v ochraně porušených subjektivních práv, se nelze vyhnout ani průnikům do práva hmotného, zejména pak do zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů. Problematika účastníků nalézacího řízení je velmi široká, proto není smyslem této práce obsáhnout komplexně celou úpravu do posledních detailů, ale spíše se zabývat základními instituty, jež spadají obecně pod pojem účastenství. Základní pilíř této práce tak tvoří vymezení pojmu účastníků řízení, a to jednak pomocí zákonných definic a rozboru předpokladů účastenství, ale také pomocí charakterizování postavení účastníků v civilním řízení, které se odráží především v jejich procesních právech a povinnostech. Dále se budu zabývat jednotlivými instituty spadajícími pod pojem účastenství, a to procesním společenstvím účastníků, záměnou a přistoupením dalšího účastníka, hlavní a vedlejší intervencí a procesním nástupnictvím. Do závěrečné kapitoly jsem pak zařadila úvahy *de lege ferenda*. Protože vzhledem k době vzniku současně platného občanského soudního řádu a řadě převratných změn, které od této doby, zejména po roce 1989, nastaly v naší společnosti, současná právní úprava nejen účastenství, ale celého civilního procesu, nemůže dostatečně reflektovat potřeby naší moderní společnosti. Tyto důvody vedly i k zahájení příprav nového civilního kodexu, jež by měl plně odrážet požadavky demokratické společnosti na civilní proces. A právě v této situaci, kdy se pracuje na vytvoření nového kodexu civilního procesu, bych chtěla svými úvahami, uvedenými v závěrečné kapitole, poukázat na některé problematické otázky, s nimiž se lze v současné právní úpravě účastenství setkat, a jež by bylo dobré vzít v potaz i při tvorbě nového civilního kodexu.